

# FORORD OG UFL ARTIKLER

Andrologisk gruppe er nedsat af Dansk Urologisk Selskab og udgøres af en gruppe danske urologer med særlig interesse for seksuel dysfunktion, mandlig infertilitet og benigne smerter. Gruppen har udarbejdet en række vejledninger der kan benyttes i klinikken. Vejledningerne er klinisk orienterede og baseret på den tilgængelige litteratur samt konsensus i gruppen. Dog er evidensen for udredning og behandling af godartede tilstande ofte sparsom. Desuden er det primære mål indenfor den benigne urologi i mange tilfælde at forbedre patienternes livskvalitet, i højere grad end det er behandling af en specifik organisk tilstand. Derfor vejer patientens præferencer særlig tungt indenfor dette område og bør altid tages i betragtning. Vejledningerne skal altså ikke betragtes som retningslinjer i traditionel forstand, men fortrinsvis som en hjælp og støtte i det kliniske arbejde. Der kan være betydelig variation i håndteringen af de enkelte patienter. I nærværende version findes vejledninger i relativt hyppige andrologiske emner der ses indenfor urologien. For vejledninger i forhold til mandlig infertilitet henvises til Dansk Fertilitetsselskabs hjemmeside: <https://fertilitetsselskab.dk/kliniske-guidelines-i-brug/>.

Sidst i dokumentet er indsat en liste over de sexologiske klinikker i Danmark, hvortil patienter der vurderes at kunne have gavn af dette kan henvises.

Kommentarer til vejledningerne modtages gerne på email: [mikkel.mejlgaard.fode@regionh.dk](mailto:mikkel.mejlgaard.fode@regionh.dk)

*På vegne af Andrologisk gruppe,*

**Mikkel Fode**

## YDERLIGERE LÆSNING: STATUSARTIKLER FRA UGESKRIFT FOR LÆGER

1.

Fode M, Giwercman A, Bisbjerg R, Sønksen J.

[Betydningen af testikulær microlithiasis.](#)

Ugeskr Laeger. 2014;176(34):V02130145.

2.

Fode M, Sønksen J.

[Erektile dysfunktion kan fungere som prædikator for kardiovaskulær sygdom.](#)

Ugeskr Laeger. 3. marts 2014;176(10A):V04130210.

3.

Fode M, Hansen RB, Maigaard T, Sønksen J.

[Mænd med rejsningsbesvær efter radikal prostatektomi bør behandles efter sædvanlige retningslinjer.](#)

Ugeskr Laeger. 2015;4.

4.

Fode M, Østergren P, Jensen CFS, Azawi N, Frey A, Sønksen J.

[Et aktivt sexliv kan være muligt under kastrationsbehandling for avanceret prostatacancer.](#)

Ugeskr Laeger. 8. juni 2015;177(24):V12140703.

5.

Frey AUK, Sønksen JO, Østergren PB, Fode M.

[Seksuelle bivirkninger ved radikal prostatektomi er mere end dårlig rejsningsfunktion.](#)

Ugeskr Laeger. 2. marts 2015;177(10):V09140485.

6.

Giraldi L, Felbo J, Sønksen J, Fode M.

[Penisimplantater er en god sidste behandlingsmulighed for erektil dysfunktion.](#)

Ugeskr Laeger. 13. april 2015;177(16):V12140660.

7.

Kercsik ARS, Fode M, Joensen UN, Azawi NHM, Sønksen J.

[Penisfraktur og testisruptur kræver hurtig diagnostik og kirurgisk intervention.](#)

Ugeskr Laeger. 3. oktober 2016;178(40):V03160211.

8.

Jensen CFS, Fode M, Østergren P, Sønksen J.

[Testosteronsubstitutionsbehandling af hypogonadisme hos mænd med prostatacancer.](#)

Ugeskr Laeger. 27. februar 2017;179(9):V10160711.

9.

Jensen CFS, Fode M, Fedder J, Sønksen J.

[Kirurgisk udhentning af sædceller hos mænd med nonobstruktiv azospermi.](#)

Ugeskr Læger. 28. januar 2019;181(5):V07180477.

10.

Fode M, Wiborg MH, Fojecki G, Joensen UN, Jensen CFS.

[Organisk rejsningsbesvær.](#)

Ugeskr Læger. 20. januar 2020;182(4):V09190546.

11.

Jensen CFS, Joensen UN, Wiborg MH, Fojecki G, Fode M.

[Ejakulationsforstyrrelser.](#)

Ugeskr Læger. 27. januar 2020;182(5):V09190544.

12.

Joensen UN, Jensen CFS, Wiborg MH, Fojecki G, Fode M.

[Varicocele testis.](#)

Ugeskr Læger. 4. maj 2020;182(19):V10190550.

13.

Fode M, Joensen UN, Wiborg MH, Fojecki G, Jørgensen N, Jensen CFS.

[Udredning og behandling af mandlig infertilitet.](#)

Ugeskr Læger. 11. januar 2021;183(2):V07200565.

## Oversigt over offentlige sexologiske klinikker/centre i Danmark pr. 23.08.23

Jylland		
Adresse	Henvisning sendes til	Patientgrupper
Sexologisk Center, Center for kønsidentitet, Center for Voldtægtsofre Aalborg Universitetshospital Stengade 10 9000 Aalborg Tlf 97660443 <a href="https://aalborguh.rn.dk/afsnit-og-ambulatorier/sexologisk-center">https://aalborguh.rn.dk/afsnit-og-ambulatorier/sexologisk-center</a> mail: sexologiskcenter@rn.dk	Elektronisk henvisning til Sexologisk Center Lokationskode: 800116(9)	Personer >18 år: Udredning og behandling af mennesker med seksuelle dysfunktioner, som kan relatere sig til alvorlige- og kroniske sygdomme. Det kan omhandle erektionsproblemer, udløsning- og orgasme problemer, nedsat lyst, smerter ved samleje, nedsat eller manglende orgasmeevne. Bodyimage problemer, psykologiske problemer. Parforholdsproblemer og parterapi. Sexafhængighed. Behandling af voldtægtsofre. Højt Specialiseret Funktion i udredning og behandling af transkønnethed.
Sexologisk Enhed ADA, Aarhus Universitetshospital AUH- Skejby Palle Juul Jensens Blvd. 8200 Skejby Tlf.: 78472190 <a href="https://www.psykiatrien.rm.dk/afdelinger/auhpsykiatrien/afdeling-for-depression-og-angst/i-behandling/ambulant-behandling/klinik-for-personlighedsforstyrrelser/sexologisk-enhed/">https://www.psykiatrien.rm.dk/afdelinger/auhpsykiatrien/afdeling-for-depression-og-angst/i-behandling/ambulant-behandling/klinik-for-personlighedsforstyrrelser/sexologisk-enhed/</a>	Elektronisk henvisning til Sexologisk Enhed ADA, AUH- Skejby	Vi kan tilbyde individuel og/eller gruppe behandling i forhold til:  Seksuelle samlivsproblemer som rejsningsproblemer, hæmmet orgasme, tidlig sædafgang, nedsat sexlyst eller smerter ved samleje Overdrevet seksuel trang (sexafhængighed). Seksuelle afvigelser (udover pædofili som skal henvises til Retssexologisk klinik). Seksuelle problemer i forbindelse med sygdom og handicap, eksempelvis efter kræftbehandling, sklerose, operative indgreb, fertilitetsbehandling, mm. Problemer med kønsidentitet.
Sexologisk rådgivning Urinvejskirurgi Aarhus Universitets Hospital Palle Juul Jensens Boulevard 8200 Aarhus N	Urinvejskirurgi, AUH	Mænd, henvist fra egen læge eller anden afdeling med seksuelle problemstillinger. Mænd med seksuelle problemstillinger som følge af kræftbehandling i urinvejene; blære, prostata og penis: - Rejsningsproblemer - Påvirket sædafgang - Påvirket lyst og libido Kvinder med seksuelle problemstillinger som følge til blærekræftbehandling. Indsættelse af erektionsprotese.

Tilknyttet Senfølgeklinikken AUH	Klinik for bækkenbundslidelser	Patienter med seksuelle senfølger efter kirurgi i det lille bækken.
Kræftafdelingen Klinik A Aarhus Universitets Hospital Palle Juul Jensens Boulevard 8200 Aarhus N	Man kan ikke henvise hertil. Ved ønske om sparring kan man skrive til Sanne.	Sexologisk rådgivning til kvinder behandlet for gynækologisk cancer og cancer ani.
Urinejskirurgisk afdeling, Regionshospitalet Gødstrup, Hospitalsparken 15 7400 Herning	Elektronisk henvisning Urinejskirurgisk afdeling, Regionshospitalet Goedstrup	Seksuelle dysfunktioner hos mænd og kvinder.
Neurologisk afdeling, Regionshospitalet Gødstrup, Hospitalsparken 15 7400 Herning		
Onkologisk afdeling, Vejle Sygehus Beriderbakken 4, 7100 Vejle	Onkologisk afd, sexologisk rådgivning Att: Lone Volmer	Sexologiske problemstillinger hos både kvinder og mænd under og efter kræftbehandling/senfølger. Tilknyttet senfølgeklinikken på Vejle Sygehus
Afdelingen for Kvindesygdomme og fødsler, Kolding Sygehus. Sygehusvej 24, 6000 Kolding	Elektronisk henvisning til Sygehus Lillebælt, Kvindesygdomme og Fødsler Kolding	Sexologiske dysfunktioner hos kvinder (og evt. partner) som er henvist til afdelingen med en gynækologisk problemstilling. Vulvodyni, extern og intern dyspareuni, vulvasygdomme, sexologisk dysfunktion efter gynækologisk operation, sexologiske problemstillinger efter fødsel, sexologisk dysfunktion efter overgreb.
Sexologisk Klinik, Urologisk Ambulatorium, Sydvestjysk Sygehus Finsenggade 35 6700 Esbjerg	Urologisk afdeling att. Sexologisk Klinik Henvisning modtages fra praktiserende læger og andre sygehusafdelinger.	Seksuelle dysfunktioner hos mænd og kvinder.  Samarbejder med Fysioterapien SVS Esbjerg og Sexologisk Team, psykiatrien, OUH
Sexologisk Ambulatorium Sygehus Sønderjylland Sønderborg <a href="http://www.sygehussonderjylland.dk/default.asp?id=483264">http://www.sygehussonderjylland.dk/default.asp?id=483264</a>	Elektronisk henvisning til sexologisk ambulatorium, afd for kvindesygd og fødsler, Sygehus Sønderjylland	Seksuelle dysfunktioner hos mænd og kvinder, parforholdsproblemer, seksuelle problemer relateret til handicap

Fyn		
Adresse	Henvisning sendes til	Patientgrupper
Sexologisk Klinik Odense Universitetshospital Svendborg Sygehus Baagøes Allé 15 5700 Svendborg Tlf: 63202141	Elektronisk henvisning til afd. L, OUH.	Mænd, henvist fra egen læge eller anden afdeling med seksuelle problemstillinger i form af: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Rejsningsbesvær</li> <li>• Ejakulationsforstyrrelser</li> <li>• Peyronies sygdom</li> <li>• Testosteronmangel</li> </ul> Mænd med seksuelle problemstillinger som følge af kræftbehandling i urinvejene; blære, prostata og penis. Kvinder med seksuelle problemstillinger som følge af blærekræftbehandling. Patienter med seksuelle senfølger efter kirurgi i det lille bækken. Par med samværsproblemer. Klinikken har tæt samarbejde med team for sexologi, lokalpsykiatrien i Odense med kvartalsmøder, mande- og kvindegrupper, faglige konferencer.
Team for sexologi, Lokalpsykiatri Odense Toldbodhusevej 4, 5000 Odense C Tlf.: 99 44 94 00	Elektronisk henvisning til Team for sexologi, Lokalpsykiatri Odense	Seksuelle dysfunktioner hos mænd og kvinder. Kønssydoriske tilstande, afvigende seksualitet, hyperseksualitet Medlem af det landsdækkende behandlernetværk for seksualkriminelle Behandlingstilbud: individuelle forløb, parterapi/samlivsterapi og gruppeterapi: Gruppe Q: kvinder med forskellige sexologiske problemstillinger Gruppe S: mænd med forskellige sexologiske problemstillinger Gruppe X: mænd og kvinder med udfordringer vedrørende seksualitet, identitet og grænser Gruppe G: mænd med udfordringer vedrørende seksuelle grænser over for børn.
Sexologisk Ambulatorium Gynækologisk Afdeling D Odense Universitetshospital Tlf. 65411919	Elektronisk henvisning til afd. D, OUH.	Seksuelle dysfunktioner hos kvinder, parforholdsproblemer
Center for Kønsidentitet, Endokrinologisk Afd. M Odense Universitetshospital Tlf. 65411807	Elektronisk henvisning til Afd. M, Center for Kønsidentitet.	Kønsbekræftende behandling ved transkønnede

Sjælland		
Adresse	Henvisning sendes til	Patientgrupper
Sexologisk Klinik (SK) afsnit 7411, Rigshospitalet Tlf: 38647150	Henvisning via CVD, som videresender henvisninger stilet til SK. Kriminalforsorgen kan sende henvisning direkte til SK. Henvisning af personer >18 år med kønsidentitetsforhold sendes til CKI (Center for Kønsidentitet, Juliane Marie Centret RH) Henvisning vedrørende børn og unge <18 år sendes til CVD, som videresender henvisninger stilet til SK.	Landsfunktion for transkønnede børn, landsdelsfunktion for sædelighedsdømte, højt specialiseret funktion for komplekse seksuelle problematikker, samt regionsfunktion for samme. Desuden er vi en del af Center for kønsidentitet på RH hvor vi bidrager med psykologiske og psykiatriske samtaler.
Andrologisk ambulatorium, Herlev/Gentofte	Henvisning til Afdeling for Urinvejssygdomme Herlev og Gentofte Hospital  Der kan henvises fra Afdeling for urinvejssygdomme Herlev og Gentofte Hospital og dennes samarbejdsafdelinger	Mænd med andrologiske problemstillinger og smertetilstande. Eksempelvis udredning og behandling af Erektile dysfunktion, peyronies, præcox, krummerik, manglende ejakulation og erektionsprotese-kirurgi  Generel sexologisk rådgivning og behandling af mænd og kvinder med forløb i Afdeling for urinvejssygdomme Herlev og Gentofte Hospital
Afdelingen for brystkræft, Herlev og Gentofte Hospital	Der kan henvises kræftpatienter med forløb i Afdeling for Kræftbehandling Herlev og Gentofte Hospital	Generel sexologisk rådgivning og behandling opstået i forbindelse med kræftsygdom og behandling.
Sexologisk Regionsklinik, Roskilde, Region Sjælland		Komplicerede sexologiske lidelser